

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ
СКЛАДНОПІДРЯДНИХ ЗАЙМЕННИКОВО-СПІВВІДНОСНИХ РЕЧЕНЬ
СИМЕТРИЧНОЇ СТРУКТУРИ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА
МАТЕРІАЛІ РОМАНУ О. ЗАБУЖКО «ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З
УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ»)**

Стаття містить аналіз перекладу українських складнопідрядних займенниково-співвідносних речень симетричної структури англійською мовою в художньому тексті. Продемонстровано поширені та непоширені моделі перекладу таких речень. Визначено види трансформацій під час перекладу та схарактеризовано причини їх появи. Простежено особливі випадки перекладу займенниково-співвідносних речень симетричної структури.

Ключові слова: *займенниково-співвідносне речення, складнопідрядне речення, синтаксична трансформація, модель перекладу.*

The article contains an analysis of Ukrainian complex pronoun-correlative sentences of symmetrical structure by means of the English language on the basis of the Ukrainian novel and its translation. Common and uncommon models of translation of such sentences are demonstrated. The types of transformations during translation are determined and the reasons for their appearance are described. Special cases of translation of pronoun-relative sentences of symmetrical structure are traced.

Keywords: *relative pronoun sentences, complex sentence with a pronominal-correlative clause, symmetrical structure, types of transformations, models of translation.*

Українській мові притаманні різноманітні синтаксичні конструкції, які можуть ставати іноді проблемними під час перекладу тексту іншою мовою.

Одними із таких є складнопідрядні займенниково-співвідносні речення (далі – ЗСР).

Мета цієї розвідки – з'ясувати можливі способи перекладу українських ЗСР симетричної структури англійською мовою та висвітлити синтаксичні трансформації, що відбуваються під час перекладу.

Складнопідрядні ЗСР це такий вид речень, підрядна частина яких залежить від співвідносного займенникового слова головної частини, наповнюючи його відповідним семантичним змістом [1]. І. Вихованець у праці «Граматика української мови» вводить поняття симетричності та несиметричності і пропонує найбільш сучасну класифікацію займенниково-співвідносних конструкцій. Науковець виокремлює 3 типи ЗСР: 1) симетричної структури (специфіка яких полягає в тому, що залежна предикативна частина повністю корелює зі змістом співвідносного займенникового слова головної [2]) ; 2) несиметричної структури означальної семантики, що поєднуються асемантичними сполучниками *що, щоб* та порівняльними сполучниками *мов, немов, наче, неначе, ніби*; 3) несиметричної структури з ознаками вміщувальності (речення, які містять співвідносне слово *те* як найбільш семантично нівельоване слово у поєднанні із сполучними словами *що, щоб*) [1, 5].

До симетричного типу належать ЗСР субстанціальної семантики, у яких корелятивна пара співвідносного слова і сполучного слова реалізує чітко окреслену предметну семантику (*той – хто, той – що*), наприклад: *Той чоловік був з **тх**, **хто** взагалі кепсько уявляє, що робити з ними. That man was one of **those who** generally had a very foggy notion of what you're supposed to do with them* (відбулась трансформація простого присудка: вираженого особовим дієсловом минулого часу, у присудок, вираженого сталою сполучкою); *Той, **хто** хотів бути автором, — йому кортить туди, вклинитись і заволодіти, а самому йому слабо. The One who would be Author —he'd so love to wedge his way in there and take over, but can't do it himself* (у другій частині речення відбулась трансформація простого присудка у складений дієслівний (кортить > would love to wedge). Моделлю влучного перекладу таких

конструкцій є формула: **той, ті + хто, що // the + one(s) + who.**

З-поміж складнопідрядних речень займенниково-співвідносного типу симетричної структури атрибутивної семантики виокремлюють ті речення, де чітко репрезентована означальна семантика (*такий – який, така – яка, таке – яке, такі – які*), наприклад: «Золотце», іронічно поправляє вона себе: так звертався до неї **той, якому** зараз, либонь, ще паскудніше, ніж їй, але то вже не має жодного значення. *"Sweetness," she ironically corrects herself: that's what **that** man, **who's** probably feeling shittier that she is right now, used to call her, but that doesn't matter anymore* (трансформація простого присудка у складено дієслівний присудок (звертався > used to call); *Темне це діло — так розпоряджатися собою: був в Освенцімі **такий** пастор Кольбе, **який** в часі чергової "чистки" запропонував на розстріл себе замість одного поляка. It's a murky business — this dispensing with yourself as you see fit: there was **a certain** Father Kolbe in Auschwitz **who** during one of the "purges" there offered himself up to die in place of a certain Pole* (відбулась трансформація означення, вираженого вказівним займенником *такий* в означення, вираженого прикметником *certain*. Найпоширенішою моделлю ЗСР атрибутивної семантики є: **ті, той + який, котрий // those+ that, who; або *такий...+ який...// a certain, such + who, that.***

Найбільш частотними є складнопідрядні ЗСР адвербіальної семантики, у яких функціують корелятивні пари *там – де, туди – куди, тоді – коли, доти – доки, так – як*, що мають значення: 1) місця: *I **там, де** перед хвилиною деревцячко мінлося світляною зеленню на тлі неба, стримить гіркий, зчорнілий кістяк. And so **in the place where** a moment earlier the sapling glittered with shades of light green against the blue sky there now protrudes a bitter, blackened skeleton* (перехід прислівно-кореляційної пари сполучників місця в прийменниково-іменну конструкцію. Модель перекладу: **там + де/туди + куди // in the house, place/ to the place + where.** 2) Часу: *"Значить, ти знала? — визвірився він, свінувши вовчими вогниками в очі **тоді, коли** вона — втрачати було вже нічого — зважилася дещо з того потоку прочитати йому вголос. "In other words, you knew?" he snapped, lighting that wolfish*

*glare in his eye, **when** she—there was nothing to lose anymore, gathered the courage to read him some of that poetic stream aloud.* Моделью для речень із семантикою місця слугуватиме така конструкція: **тоді + коли // later, when.** 3) Способу дії: *Aga, це приблизно **так, якби** вона підрядилась поправляти мову в нью-йоркській "Свободі". Aha, that would be **the same as if** she were to take in a job correcting the language of the New York Ukrainian paper «Svoboda»* (трансформація корелятивної пари сполучників у прийменниково-іменну конструкцію). Найпоширеніша модель таких речень: **так, як, якби// as if / in the same way as.**

Отже, проведений аналіз підтверджує, що у реченнях симетричної структури спостерігаються паралелі між українськими й англійськими корелятивними парами. Враховуючи той факт, що англійській мові не притаманні ЗСР симетричної структури, корелятивні конструкції зазнають синтаксичних трансформацій і виражаються за допомогою тих засобів, які частково або повністю відтворюють семантику речень. Оскільки темі загально-співвідносних речень і їхнього перекладу англійською присвячено мало уваги, то перспективами дослідження є створення практичних рекомендацій для перекладачів та глибше вивчення ЗСР симетричної структури засобами англійської мови.

Список використаних джерел

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. К. : Либідь, 1993. 368 с.
2. Забужко О., Польові дослідження українського сексу, Київ : «Згода». 1996. 73 с.
3. Ожоган В., Ожоган А. Синкретизм складнопідрядних речень займенниково-співвідносного типу симетричної структури. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2017. .Вип. 3. .С.209 – 218 с.
4. Онатій А., Особливості реалізації прислівно-кореляційного зв'язку в займенниково-співвідносних реченнях симетричної та несиметричної структури. *Наукові записки НаУКМА. Мовознавство*. Київ, 2018. Т. С. 13–17.

5. Язикова Ю., Проблема класифікації складнопідрядних речень нерозчленованої структури займенниково-співвідносного типу. *Наукові записки. Філологічні науки*. В.81 (2) Київ. С. 76–80.

6. Hryn Halyna, Oksana Zabuzhko, Fieldwork in Ukrainian Sex, AGNI 53, 2001, p. 161.

Марія Тріль

Львівський Державний університет безпеки життєдіяльності

КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІЙНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА БІБЛІЙНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ДРАМАТУРГІЇ

У роботі було вивчено фразеологічні одиниці та біблеїзми англійської та української мов. А також досліджено фразеологію як науку, охарактеризовано її класифікацію, представлено провідних науковців, які вивчали фразеологію, та наведено джерела фразеологічного фонду. Вивчено біблійну фразеологію в драматургії Шекспіра.

Ключові слова: *біблеїзми, драматургія, фразеологія, фразеологічна одиниця, фразеологічний фонд.*

The phraseological units and biblicalisms of the English and Ukrainian languages were studied in this work. Phraseology as a science is also studied, its classification is characterized, the leading scientists who studied phraseology are presented, and the sources of phraseological fund are given. Biblical phraseology is Shakespeare's drama has been studied.

Key words: *biblical, dramaturgy, phraseology, phraseological unit, phraseological fund.*

Незважаючи на те, що фразеологія як окрема лінгвістична дисципліна виникла лише в 40-х роках 20 ст., стародавні автори використовували